

DZIAŁALNOŚĆ MUZEALNA MUSEUMSTÄTIGKEIT

Danuta Prinke

Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w 1984 roku

Podstawowe kierunki działalności Muzeum — naukowo-badawczy i oświatowy — przebiegały zgodnie z planem pracy, zatwierdzonym przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego w Poznaniu.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Badania terenowe

Prace wykopaliskowe prowadzono na dziesięciu obiektach archeologicznych. Na grodzisku wczesno-średniowiecznym w Łądzie, w woj. konińskim kontynuowano wieloletnie badania stacjonarne (mgr K. Dębska-Luty, przy współudziale mgr A. Lipińskiej). Na grodzisku kultury łużyckiej w Smuszewie w woj. pilskim, badanym już wcześniej przez Muzeum, podjęto krótkotrwałe prace w celu pobrania próbek węgla drzewnego do analizy C14 (mgr D. Durczewski). Na pozostałych ośmiu obiektach, zagrożonych przez różne prace ziemne, przeprowadzono badania ratownicze. Kontynuowano prace na dwóch stanowiskach w Kowalewku, gm. Oborniki: na wielokulturowym, silnie zniszczonym obiekcie, datowanym począwszy od schyłkowego paleolitu do okresu nowożytnego (dr A. Prinke, mgr D. Prinke) oraz na cmentarzysku kultury łużyckiej (mgr E. Rajkowska). Kontynuowano także badania na: osadzie kultury pucharów lejkowatych w Śremie (mgr W. Tetzlaff), cmentarzysku kultury pomorskiej i cmentarzysku wczesnośredniowiecznym w Kocanowie, gm. Pobiedziska (mgr Cz. Strzyżewski) oraz na osadach z okresu przedrzymskiego, wpływów rzymskich i wczesnośredniowiecznego w Stroszkach, gm. Nekla (mgr A. Gałęzowska, mgr E. Stelmachowska). Ponadto badano dwa nowe obiekty: cmentarzysko kultury łużyckiej w Sycynie, gm. Oborniki (mgr G. Soroka, mgr E. Stelmachowska) oraz cmentarzysko kultury pomorskiej w Borówku Nowym, gm. Czempin (mgr M. Winiarska, przy współudziale mgr J. Kaczmarek). W Poznaniu, przy ul. Masztalarskiej 3 rozpoczęto prace zabezpieczające dwa ciągi murów miejskich z XIII i XV wieku, zagrożonych inwestycjami (mgr Z. Karolczak). Wymienione badania finansowane były przez Muzeum i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

Na terenie województwa poznańskiego kontynuowano badania powierzchniowe w ramach akcji „Archeologiczne Zdjęcie Polski” (dalej AZP). Objęto nimi 20 obszarów AZP. Łącznie odkryto lub zwery-

fikowano 1989 stanowisk. W badaniach brali udział: dr M. Chłodnicki, mgr mgr M. Dardas, A. Gałęzowska, Z. Głogowski, B. Janiak, J. Kaczmarek, B. Panczenko, D. Prinke, E. Rajkowska, G. Soroka, E. Stelmachowska, Cz. Strzyżewski, M. Winiarska oraz dr A. Prinke, który ponadto kierował całą akcją (z racji pełnienia obowiązków Konserwatora Zabytków Archeologicznych na woj. poznańskie).

Pracownicy Muzeum przeprowadzili inspekcje i interwencje konserwatorskie na 35 stanowiskach w woj. poznańskim.

Poza granicami kraju kontynuowano badania na cmentarzysku predynastycznym w Minshat Abu Omar (Egipt), w których brał udział doc. dr hab. L. Krzyżaniak. Rozpoczęto badania na stanowisku miejskim z okresu Starego Państwa w Kom el-Hisn (wziął w nich udział doc. dr hab. L. Krzyżaniak) oraz przeprowadzono badania powierzchniowe nad Błękitnym Nilem w Sudanie (doc. dr hab. L. Krzyżaniak).

Zbiory i archiwum naukowe

Do inwentarza zabytków wpisano 35 pozycji. W księdze wpływu muzealiów zainwentaryzowano 12 pozycji, a w księdze depozytów 1 pozycję. W księdze ruchu muzealiów dokonano 75 wpisów. Do inwentarza AZP wpisano 2116 pozycji. Katalog rzeczy zabytków powiększył się o 331 kart.

Zbiory muzealne udostępniano pracownikom naukowym z innych instytucji.

W Regionalnej Składnicy Materiałów Archeologicznych wydzielono cztery sektory dla zbiorów: Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, Zakładu Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu, Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ w Poznaniu. Przyjęto pierwszą partię materiałów ZAW IHKM PAN.

W ramach prac archiwum naukowego prowadzono m. in. skontrum teczek archiwalnych oraz zakupiono i zainwentaryzowano 127 map. Z materiałów znajdujących się w archiwum skorzystało w 1984 r. 188 osób.

Wydawnictwa i publikacje

W roku 1984 ukazał się kolejny, 33 tom rocznika „Fontes Archaeologici Posnanienses” (obj. 26,7 ark. wyd.). Wraz z Oddziałem PAN w Poznaniu wydano

„Origin and early development of food-producing cultures in North-Eastern Africa” (nakład 2000 egz., obj. 35,0 ark. wyd.). Ponadto wydano drukiem „Informator Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, XVI Sezon Naukowo-Oświatowy 1984-1985”, składankę dotyczącą wystawy „Wielkopolski sezon archeologiczny — 1983” oraz druki informacyjne o muzealnych imprezach oświatowych.

Pracownicy naukowcy opublikowali ogółem, w wydawnictwach polskich i zagranicznych, 11 artykułów, omówień i przewodników oraz kilkanaście sprawozdań z badań, a 11 prac oddali do druku.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych

Jedna osoba uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w specjalności archeologii (M. Chłodnicki). Kilku następnych pracowników Muzeum zdobyło uprawnienia do kierowania ekipami AZP (szkolenie w Szczecinie).

Współpraca z innymi instytucjami naukowymi w kraju

W ramach współpracy z Instytutem Prahistorii UAM w Poznaniu doc. dr hab. L. Krzyżaniak zakończył pełnienie funkcji promotora jednego przewodu doktorskiego (dr M. Chłodnicki). W zakresie badań problemowych, dr A. Prinke i mgr D. Prinke współpracowali z Zespołem Badań Kujaw, działającym przy IP UAM w Poznaniu. Zbiory muzealne udostępniano pracownikom naukowym, magistrantom oraz dla celów dydaktycznych.

W dziedzinie badań pomocniczych Muzeum współpracowało: z Instytutem Zoologii Stosowanej Akademii Rolniczej w Poznaniu (opracowanie zwierzęcych szczątków kostnych z osad KPL w Mrowinie i Śremie), z Centralnym Laboratorium IHKM PAN w Warszawie (analiza masy wypełniającej ornament na naczyniu KPL z Czerlejnka), z Muzeum Morskim w Gdańsku (opracowanie i konserwacja wczesnośredniowiecznej łodzi klepkowej z Łądu), z Muzeum w Cieszynie i Muzeum Beskidzkim (konserwacja zabytków ze zbiorów w. wym. muzeów) oraz z Instytutem Geologii i Surowców Mineralnych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (analiza technologii ceramiki).

Doc. dr hab. L. Krzyżaniak współpracował ze Stacją Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego w Kairze, prowadząc badania wykopaliskowe w Egipcie. Jest także członkiem Rad Naukowych przy Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN i przy Zakładzie Archeologii Śródziemnomorskiej PAN w Warszawie.

W ramach współpracy z Instytutem Archeologii i Etnografii UMK w Toruniu mgr J. Kaczmarek opracowywała wczesnośredniowieczne materiały wykopaliskowe ze Strzelna. Brała też udział w weryfikacji średniowiecznych i nowożytnych hut szkła.

Współpracowano także z Wojewódzkimi Konserwatorami Zabytków Archeologicznych w Kaliszu, Koninie i Lesznie.

Kilku pracowników merytorycznych Muzeum było członkami różnych komisji i towarzystw naukowych.

Wymienić tu należy: Komisję Archeologiczną Oddziału PAN w Poznaniu (doc. dr hab. L. Krzyżaniak — członek prezydium, dr St. Jasnosz), Komisję Archeologiczną Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (doc. dr hab. L. Krzyżaniak, dr St. Jasnosz, dr A. Prinke — członkowie), Wydział Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (doc. dr hab. L. Krzyżaniak — członek wydziału, dr St. Jasnosz — sekretarz) oraz Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Oddział w Poznaniu (dr St. Jasnosz, dr M. Chłodnicki, mgr mgr Z. Karolczak, Z. Pieczyński, Cz. Strzyżewski).

Współpraca z zagranicą

Biblioteka Naukowa Muzeum prowadziła współpracę w formie wymiany publikacji z 355 instytucjami zagranicznymi.

Doc. dr hab. L. Krzyżaniak prowadził badania wykopaliskowe w Egipcie, współpracował z Państwowymi Zbiorami Sztuki Egipskiej w Monachium, jest stałym konsultantem przy ICOM/UNESCO do spraw muzealnictwa prahistorycznego Afryki i Bliskiego Wschodu. Wspólnie z dr. M. Chłodnickim jest także członkiem „The Society for Nubian Studies” oraz członkiem „Association Internationale des Egyptologues”. Jest ponadto członkiem Rady Redakcyjnej rocznika „The African Archaeological Review” (Cambridge University Press).

Kilku pracowników Muzeum wygłosiło referaty i wykłady w różnych ośrodkach zagranicznych, m. in. w Aleksandrii (doc. dr hab. L. Krzyżaniak) i Poczdamie (mgr Z. Pieczyński) oraz odbyło wyjazdy naukowe do: NRD (dr St. Jasnosz, mgr Z. Pieczyński, mgr E. Śmigielska, O. Wypijewska), RFN (mgr Z. Pieczyński) i Francji (dr St. Jasnosz).

Jako gościa Muzeum zaproszono prof. dr. D. Wildunga, dyrektora Państwowych Zbiorów Sztuki Egipskiej w Monachium, który przedstawił w Muzeum wykład nt. głównych problemów współczesnej egiptologii.

Sympozja, konferencje, zjazdy, posiedzenia naukowe

Wielu pracowników Muzeum brało udział w różnych sympozjach, konferencjach, zjazdach i sesjach. Wymienić tu należy: sympozjum na temat: „Late prehistory of the Nile Basin and the Sahara” w Dymaczewie (organizacja: doc. dr hab. L. Krzyżaniak, dr M. Chłodnicki, mgr mgr M. Dardas, A. Gałęzowska, E. Rajkowska, E. Stelmachowska, M. Winiarska oraz K. Kucharska), III Międzynarodowy Kongres Studiów Koptologicznych w Warszawie (dr M. Chłodnicki, doc. dr hab. L. Krzyżaniak, mgr E. Stelmachowska), Międzynarodowy Kongres Konserwatorów w Warszawie (mgr A. Wojciechowska), konferencję sprawozdawczą poznańskiego środowiska archeologicznego — sezon 1983, w Poznaniu (wzięli w niej udział wszyscy merytoryczni pracownicy Muzeum), Ogólnopolską Konferencję Muzealną z okazji 75-lecia Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej (mgr K. Dębska-Luty), konferencję nt. „Kontakty pradziejowych społeczeństw Kujaw z innymi ludami

Europy" w Inowrocławiu (dr St. Jasnosz, dr A. Prinke, mgr D. Prinke) oraz „Podstawy chronologii wczesnośredniowiecznej na Pomorzu Zachodnim" w Szczecinie (mgr E. Śmigielka), konferencję Komitetu Narodowego ds. Międzynarodowej Unii Nauk Antropologicznych i Etnograficznych, Pra- i Protohistorycznych oraz Archeologii Słowiańskiej w Warszawie (mgr E. Śmigielka), konferencję sprawozdawczą Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie (dr A. Prinke), zjazd z okazji 50-lecia badań w Biskupinie, zorganizowany w Biskupinie (doc. dr hab. L. Krzyżaniak, mgr mgr M. Dardas, G. Soroka, E. Stelmachowska), Walny Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków w Warszawie (mgr A. Wojciechowska). Ponadto pracownicy Muzeum uczestniczyli w posiedzeniach naukowych Zakładu Archeologii Wielkopolski IHKM w Poznaniu i Komisji Archeologicznej Oddziału PAN w Poznaniu i Komisji Archeologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Wydziału Historii i Nauk Społecznych PTPN, a także w wewnątrzmuzealnych zebraniach naukowych.

Biblioteka naukowa

Księgozbiór biblioteki powiększył się o 830 tomów, w tym o 404 pozycje wydawnictw zwartych i 426 tomów czasopism. Stan księgozbioru z końcem 1984 roku wynosił 33 818 woluminów, co stanowiło 16 504 pozycje w księdze inwentarzowej wydawnictw zwartych i 17 314 w księdze inwentarzowej czasopism.

Wymianę wydawnictw prowadzono z 95 placówkami naukowymi w Polsce i z 355 instytucjami zagranicznymi. Łącznie w ramach wymiany wysłano 686 pozycji a uzyskano 757.

Wykonano 1496 kart katalogu alfabetycznego, rzeczowego i katalogu analitycznego artykułów zawartych w czasopismach i wydawnictwach seryjnych.

Do końca 1984 roku zanotowano 1451 osób korzystających z biblioteki, którym udostępniono 1192 tomy.

Prowadzono współpracę z poznańskimi bibliotekami naukowymi w zakresie konsultacji i wymiany doświadczeń.

Muzealne pracownie pomocnicze

Pracownia rekonstrukcji ceramiki. Wyklejono i uzupełniono gipsem 53 całe naczynia, sklejono 35 dużych i 1351 małych fragmentów ceramiki oraz przejrano 14 962 ułamki ceramiki.

Pracownia konserwacji zabytków metalowych i organicznych. Zabiegom konserwacyjnym poddano 602 zabytki z brązu, żelaza, drewna i kości. Kontynuowano konserwację wczesnośredniowiecznej łodzi z Łądu.

Pracownia plastyczna. Wykonano 1310 rysunków zabytków oraz przerysowano 20 planów i map. Projektowano i wykonywano liczne plansze reklamujące muzealne wystawy czasowe oraz szereg plansz, planów i napisów na wystawę „Wielkopolski sezon archeologiczny — 1983”.

Pracownia fotograficzna. Wykonano 1011 zdjęć i reprodukcji, 4066 odbitek i powiększeń

oraz 43 przeźrocza. Do księgi inwentarzowej negatywów wpisano 812 pozycji. W pracowni wykonywano również zdjęcia dla Konserwatora Zabytków m. Poznania.

Konserwator Zabytków Archeologicznych na woj. poznańskie

Na 35 stanowiskach znajdujących się na terenie m. Poznania i woj. poznańskiego przeprowadzono inspekcje i interwencje konserwatorskie. Na obiektach szczególnie zagrożonych przeprowadzono ratownicze badania wykopaliskowe. Kontynuowano badania powierzchniowe w ramach akcji „Archeologiczne Zdjęcie Polski”.

Wydano 12 zezwoleń na prowadzenie badań wykopaliskowych oraz 10 decyzji o wpisaniu obiektów archeologicznych do rejestru zabytków.

Prowadzono współpracę z przedsiębiorstwami i biurami projektów w zakresie planów inwestycyjnych oraz z Oddziałem Międzyuczelnianym PTTK w zakresie rozliczania funduszy z Ośrodka Dokumentacji Zabytków na badania AZP.

Popularyzowano ochronę zabytków archeologicznych poprzez organizowanie — wraz z Wielkopolskim Towarzystwem Kulturalnym — ruchu Społecznych Opiekunów Zabytków.

DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA

Wystawy stałe

W gmachu Muzeum czynne były dwie wystawy stałe: „Pradzieje Wielkopolski” oraz „Początki i rozwój Starego Miasta w Poznaniu do XV w.”

Wystawy czasowe

W 1984 roku eksponowane były w Muzeum 3 wystawy czasowe: wystawy własne: „Wielkopolska i Ruś — kontakty w epoce Piastów” i „Wielkopolski sezon archeologiczny — 1983” oraz wystawa przygotowana przez Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu — „Kultura łużycka na Śląsku”. Wystawy te zwiedziło 15 310 osób.

W Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy eksponowana była wystawa objazdowa Muzeum pt. „Wielkopolska i Ruś — kontakty w epoce Piastów”.

Ponadto do Wydziału Kultury Urzędu Miasta i Gminy w Śremie przekazano planszę „Najstarsi mieszkańcy Śremu”.

W witrynie na zewnątrz gmachu Muzeum oraz w dwóch stałych witrynach na terenie miasta znajdują się plansze informacyjne o wystawach muzealnych.

Inne formy działalności oświatowej

„Niedzielne poranki filmowe”

W ciągu roku odbyło się 19 seansów filmowych, na których wyświetlono zestawy krótkometrażowych filmów oświatowych (łącznie 57 filmów) o tematyce

z zakresu archeologii, historii starożytnej, historii sztuki, etnografii itp. Projekcje poprzedzone były słowem wstępnym. Frekwencja: 1350 osób.

XVIII „Tydzień archeologii”

W ramach XVIII „Tygodnia archeologii” — tradycyjnej imprezy upowszechniającej archeologię a przeznaczonej dla wszystkich typów szkół — odbyło się 13 seansów, na których wyświetlono filmy oświatowe o treści związanej przede wszystkim z archeologią. Każdy seans poprzedzony był krótką prelekcją. Frekwencja: 1996 uczniów.

Konkurs dla młodzieży szkolnej

Zakończono ogłoszony w 1983 roku konkurs plastyczny pt. „Śladami naszych przodków”, na który nadesłano 255 prac wykonanych przez 249 osób. Przyznano 4 równorzędne nagrody drugie i trzecie oraz 25 wyróżnień. Pozostali uczestnicy konkursu otrzymali nagrody pocieszenia.

Odczyty popularno-naukowe i pogadanki

Pracownicy merytoryczni Muzeum wygłosili 3 odczyty. Na wystawie stałej, w ramach współpracy ze szkołami, pracownicy Działu Naukowo-Oświatowego przeprowadzili 41 lekcji na temat pradziejów Polski ze szczególnym uwzględnieniem Wielkopolski.

Informacja i propaganda

Wydano drukiem i rozprowadzono ulotki informujące o organizowanych w Muzeum imprezach oświatowych („Niedzielne poranki filmowe”, „Tydzień archeologii”, warunki konkursu dla młodzieży — razem 5000 egz.). Wydano też „Informator Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, XVI Sezon Naukowo-Oświatowy 1984-1985” (500 egz.) i składankę dotyczącą wystawy „Wielkopolski sezon archeologiczny — 1983” (500 egz.).

W „Informatorze imprez turystycznych i kulturalnych” wydawanym co miesiąc przez Wojewódzki Ośrodek Imprez Turystycznych zamieszczano informacje o wystawach i innych akcjach oświatowych Muzeum.

W prasie lokalnej i ogólnopolskiej ukazało się 12 komunikatów i wywiadów nt. działalności Muzeum. Każdy „Niedzielny poranek filmowy” reklamowany był na antenie Polskiego Radia. Pracownicy Muzeum udzielili kilku wywiadów radiowych i telewizyjnych.

DZIAŁALNOŚĆ ADMINISTRACYJNO-GOSPODARCZA

W roku 1984 zatrudnionych było w Muzeum 73 pracowników. Pod koniec roku, w związku z przekazaniem Rezerwatu Archeologicznego w Gieczu do Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, ubyły 4 etaty.

Bieżące sprawy muzealne omawiano na posiedzeniach kolegium muzealnego (4) i kolektywu dyrektorskiego (11).

W roku sprawozdawczym, w dniu 31 grudnia, przekazano Rezerwat Archeologiczny w Gieczu do Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, wykonując tym samym decyzję (nr 8/80) Prezydenta m. Poznania z dnia 20 lutego 1980 roku.

W ramach remontów bieżących i kapitalnych nadal realizowano kapitalny remont dachu (wymiana dachu ceramicznego na blachę miedzianą). Prace prowadzono od ul. Wodnej i Klasztornej i od strony dziedzińca, wymieniano również opierzenia i rury spustowe. Ponadto naprawiono 2 kotły i instalację c.o. W Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu pomalowano salę wystawową i wymieniono instalację odgromową. Drobne naprawy ślusarskie, stolarskie i elektryczne wykonywano we własnym zakresie.

Z funduszu socjalnego zrefundowano wczasy dla pracowników i ich rodzin oraz kolonie letnie dla dzieci na łączną sumę 213 000,— zł.

Z funduszu mieszkaniowego wypłacono pożyczki 7 pracownikom na ogólną sumę 135 000,— zł. Fundusz nagród w wysokości 70 000,— zł rozdzielono pomiędzy pracowników.